

Järnbärarvägen – Sätra 2:1 och 2:5

Skärholmen – Stockholms stad

NVI 2022 o 2025 - Trädinventering 2025

Adoxa Naturvård

Adoxa Naturvård

Tel: 0708-804582

E-post: janne.elmhag@adoxanatur.se

Postadress: Villa Skogshall, 641 99 Sköldinge

Hemsida: www.adoxanatur.se

Författare: Janne Elmhag

Foto: Janne Elmhag

2022-06-23

Reviderad med kompletterande NVI
och trädinventering 2025-04-15

*Bälgeting indikerar tillgång
på hålträd. Här är det hona
som hämtar bomaterial från
en död sälj alldeles intill
Tankebygggarbacken.*

Titelbladets bild: Flygbild över inventeringsområdet med omgivning. Foto: Eniro.se

Sammanfattning

En naturvärdesbedömning, NVI, har genomförts i ett drygt 1 ha stort ädellövskogsområde intill Järnbärvägen samt i ett mycket litet tallskogsområde intill Tankebyggarbacken i Bredäng i Stockholms kommun. Den norra delen bedöms hysa "klass 2 - Högt naturvärde" och den något mindre södra delen "klass 3 - Påtagligt naturvärde". Naturvärdena är många och variationen är stor. Ett stort antal medelålders och ett par lite äldre ekar tillsammans med äldre gran, tall och hålasp är viktiga för den biologisk mångfalden i området. Detsamma gäller en lång rad bärande buskar och träd, hålträd, död ved och stensamlingar. Floran i fältskiktet är mycket artrik tack vare områdets biotopvariation och närhet till trädgårdar.

Inga "jätteträd" finns i området men fem "särskilt skyddsvärda", femton "skyddsvärda" och fjorton "värdefulla" träd noterades vid en kompletterande trädinventering våren 2025. Dessutom registrerades 97 unga till medelålders ekar som så kallade "ersättare".

Fågellivet bedöms som tämligen rikt och ett tiotal arter bedöms häckande i området. Inventeringsområdet kan spela en viktig roll för spridningssamband på lokal nivå – inte minst för eklevande organismer. Området kan även ha en viss betydelse för spridning till och från Ekerökilen. Skydds- och kompensationsåtgärder rekommenderas vid en eventuell exploatering av området.

Inledning/Bakgrund

Inför en planerad bebyggelse på delar av fastigheterna Sätra 2:1 och 2:5 invid Järnbärvägen i Bredäng behövdes förstärkt beslutsunderlag beträffande områdets naturvärden. Adoxa Naturvård gavs därför i uppdrag av Anders Mårsén Landskapslaget AB att för Storstaden Bostads räkning genomföra en naturvärdesinventering – NVI under vår och försommar 2022. Under tidig vår 2025 kompletterades NVI-rapporten med ett mindre område intill Tankebyggarbackens norra del samt en inventering av hela inventeringsområdets naturvärdesträd samt ersättare för "särskilt skyddsvärda" ekar.

Metod

NVI

Arbetet inleddes med studier av satellitbilder och kartor vilket inkluderar historiska kartor från förra sekelskiftet och från 1950- och 1960-talet. Även databaser med uppgifter om växt- och djurarter studerades varefter området besöktes den 25 maj samt den 22 juni 2022. Under 2025 besöktes området den 27 februari, 10 mars, 17 mars och 13 april.

Vid fältbesöken noterades, värderades och koordinatsattes naturvårdsarter, värdeelement (gamla träd, död ved mm) och naturvärdesobjekt (delområden). Naturvärdesbedömningen utgår från "Svensk standard SS 1999 000, 2014" detaljeringsgrad medel och tillägg "värdeelement" och "detaljerad redovisning av artförekomst". Bedömningen görs i fem klasser med både naturvårdsarter och biotopernas egenskaper som grund.

Trädinventering

"Särskilt skyddsvärda träd" (klass 1) enligt Naturvårdsverkets definition inventerades. Men även "skyddsvärda träd" (klass 2) och "värdefulla träd" (klass 3) enligt Ekologigruppen AB:s

metodik inkluderades (se bilaga 5 och 6). Dessutom noterades alla övriga ekar med en diameter $> 10 \text{ cm} < 100 \text{ cm}$ – så kallade "ersättare". Samtliga noterade träd och deras positioner presenteras i bilaga 5 och 6. Digitala filer i dwg-format finns också tillgängliga. Trädens position mättes in med hjälp av GPS, Emlid Reach RX, med en angiven felmarginal på 15 till 40 cm. Mjukvara: Emlid flow 12.1.

Ett skyddsvärt träd i norra delområdet (nr 15 i trädinventeringen). Gamla tallar utvecklar plattad krona och grov, så kallad, pansarbark. Den här tallen är ca 150 år gammal det vill säga ett klass 2-träd.

Tabell 1. Trädinventeringens klassindelning

<i>Värdeklass</i>	<i>Ålder</i>	<i>Storlek</i>	<i>Hålträd, mm.</i>	<i>Hamling</i>	<i>Skyddsvärda arter</i>
Klass 1. Särskilt skyddsvärda träd	Mycket gammalt	Jätte-träd	Grovt hålträd, >40 cm i diameter i bröst höjd, med utvecklad hålighet i huvudstam	Grovt hamlat träd	Hotade arter eller flera rödlistade arter
Klass 2. Skyddsvärda träd	Gammalt	Mycket grovt	Hålträd, <40 cm i diameter i bröst höjd, med utvecklad hålighet i huvudstam Eller träd med utvecklad vedblotta med insektsnag	Nästan grovt hamlat träd	Rödlistad art eller flera naturvårdsarter
Klass 3. Värdefullt träd	Nästan gammalt	Grovt		Hamlat träd	Förekomst av naturvårdsart

Tabell 2. Definition av gammalt träd (Naturvårdsverket 2004 o 2007)

<i>Trädart</i>	<i>Nästan gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige</i>	<i>Gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige</i>	<i>Mycket gamla träd (år), hela Sverige</i>
Ek	≥ 130	150–200	≥ 200
Bok	≥ 100	150–200	≥ 200
Gran	≥ 80	120–200	≥ 200
Tall	≥ 100	150–200	≥ 200
Triviallöv	≥ 65	100–140	≥ 140
Övriga ädellövträd (och hästkastanj)	≥ 80	100–140	≥ 140

Tabell 3. Definition av grova träd (Naturvårdsverket 2004 o 2007, Ekologigruppen – fet stil)

<i>Trädart</i>	<i>Grova träd, BI (cm), Södra Sverige</i>	<i>Grova träd, Ekologigruppen (cm)</i>	<i>Mycket grovt, Ekologigruppen (cm)</i>	<i>Jätteträd (cm)</i>
Ask & alm*	≥ 60	≥ 20	≥ 60	≥ 100
Bok	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Ek	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Hägg	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Hästkastanj	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Oxel	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Rönn	≥ 30	≥ 30	≥ 50	≥ 100
Skogslönn, lindar	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Sälg	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Tall/Gran	≥ 70	≥ 70	≥ 80	≥ 100
Triviallöv	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100

Faktaruta I

Naturvärdesbedömningens klasser:

1. *Högsta naturvärde* – området bedöms ha särskild betydelse för biologisk mångfald på nationell eller internationell nivå. Ej noterat i inventeringsområdet.
2. *Högt naturvärde* – området bedöms ha särskild betydelse för biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.
3. *Påtagligt naturvärde* – Kvaliteten motsvarar ungefär Skogsstyrelsens ”objekt med naturvärde” eller länsstyrelsens ”restaurerbar naturlig fodermark”
4. *Visst naturvärde* – Trots stor mänsklig påverkan finns strukturer eller arter av positiv betydelse för biologisk mångfald.
5. *Lågt naturvärde* – Hyggen, trädplantager, åkrar, igenväxande åkermark, hårdgjorda ytor mm. Ej noterat i inventeringsområdet.

Värdeelement: Element med särskilt positiv betydelse för biologisk mångfald (hålträd, stenrösen, död ved, myrstackar, lodytor mm).

Naturvärdesträd: Träd med särskilt stor betydelse för biologisk mångfald – gamla, grova, träd med håligheter eller stamskador, träd som är värd åt rödlistade arter och signalarter. Sälg, asp, lind, rönn, fågelbär, hagtorn och oxel utgör en biologisk bristvara i det svenska skogslandskapet och noteras ibland som naturvärdesträd. Både unga och gamla exemplar av de hotade trädslagen alm och ask noteras som naturvärdesträd.

De *naturvårdsarter* som omnämns i texten är antingen upptagna på den svenska rödlistan eller så är de fridlysta eller signalarter enligt Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. Arter som är upptagna på Eus habitatdirektivs eller fågeldirektivs förteckning över skyddsvärda arter betraktas också som naturvårdsarter. Några av författaren självvalda naturvårdsarter kan förekomma men kommenteras då särskilt. Särskilt sällsynta arter används selektivt men omnämns ibland där det anses befogat.

Beskrivning

Inventeringsområdet utgörs av en östvänd slänt med ädellövskog som fram till 1960-talet var ett skogsbryn mellan den skogsklädda bergshöjden i väster och åkermarken i öster. Därefter tog bostadsbyggandet fart och endast en smal skogsremsa lämnades. Det är den skogen som omfattas av den här inventeringen. Se de historiska kartorna i bilaga 1 nedan. 2025 inkluderades dessutom ett 0,15 ha område med hållmarkstallskog.

Delområde 1: Ädellövskog (0,90 ha)

Bedömningsgrund biotop	Bedömningsgrund art	Naturvärdesbedömning
Högt biotopvärde	Högt artvärde	Högt naturvärde

Delområde 1:

Inventeringsområdet utgörs av en ädellövskog i brant östsluttning mot Järnbärvägen. Berget går i dagen här och var och marken är bitvis mycket blockig. Trädskiktet utgörs av medelålders ek med inslag av enstaka något äldre träd. Flera av ekarna är senvuxna och krumma. Bland övriga ädellövträd märks lönn, fågelbär, några unga askar, enstaka unga plantor skogsalm och en till synes frisk skogsalm med ca 10 cm diameter. Ett parti med gammal gran växer centralt i området - de flesta med spår av signalarten granbarkgnagare. Här och var växer sälgar varav flera har gnag- och hackmärken. Sannolikt förekommer signalarten myskbock i några av dem. Enstaka tallar har nått en ålder över 150 år. Död ved av olika trädslag förekommer sparsamt i form av lågor, torrträd och enstaka högstubbar.

Buskskiktet är artrikt med många bärande arter och präglas av närheten till planteringar och trädgårdar. Häggmispel, äkta fläder, måbär, nyponros, spärroxbär, eldtorn, snöbär är några exempel liksom unga exemplar av skogsalm och ask. I fältskiktet är variationen och artrikedomen mycket stor med små inslag av torrmarksarter som kärleksört och berggröe där berget går i dagen till de gödningsgynnade arterna kers, vallört, vitplister och löktrav i mer mullrik jord. Många trädgårdsflyktingar trivs också i området. Gemsrot, fänrikshjärta, bergenia, silverarv, murgröna och gulplister är några sådana exempel.

- Naturvårdsarter: Skogsalm (CR), ask (EN), ekticka (NT), grovticka (S), granbarkgnagare (S), myskbock (S), bålgeting
- Värdeelement: Hålträd, bärande träd och buskar, lågor, högstubbar, torrträd, vidkronig ek, gammal tall och gran.

Delområde 2: Ädellövskog (0,34 ha)

Bedömningsgrund biotop	Bedömningsgrund art	Naturvärdesbedömning
Påtagligt biotopvärde	Påtagligt artvärde	Påtagligt naturvärde

Delområde 2: Ädellövskog Söder

Medelålders ek dominerar trädskiktet i den södra delen av inventeringsområdet. Lönn, asp och vårtbjörk utgör också viktiga inslag. Buskskiktet är anmärkningsvärt tätt med

dominerande inslag av ovanligt högvuxna måbärsbuskar, lönn- aspsly. Här växer även hassel och berberis. Den täta buskvegetationen gör fältskiktet fattigare men i den solexponerade brynzonen mot Järnbärvägen märks arter som stormåra, hundäxing, fyrkantig johannesört, backskärfrö, hundkex och ryssgubbe varav flertalet är tydligt gödningsgynnade. Löktrav och nejlikrot är också vanliga arter i det södra området. Rikt fågelliv med bland annat revirhävande törnsångare.

- Naturvårdsarter: Ask (EN) – unga skott
- Värdeelement: Medelålders ekar, vidkronig ek, hålträd, rikligt med bärande träd och buskar, torrek.

Delområde 3: Hällmarkstallskog (0,15 ha)

Bedömningsgrund biotop	Bedömningsgrund art	Naturvärdesbedömning
Visst biotopvärde	Lågt artvärde	Visst naturvärde

Ett mycket litet talldominerat hällmarksområde som sluttar från Tankebyggarbackens vändplan ner mot det angränsande tunnelbanespåret. Det glesa trädskiktet är olikåldrig med inslag av några tallar som kan vara kring 150 år. Enstaka ung till medelålders vårtbjörk, gran och rönn förekommer också. I bottenskiktet märks triviala mossor – hus- och väggmossa. Fältskiktet erbjuder inte heller några överraskningar. Arter som kruståtel, lingon och blåbär dominerar. Nära vändplanen har ett stenparti anlagts där mer exotiska arter har planterats – silverarv, lammöron, bergenia med flera.

- Naturvårdsarter: ----
- Värdeelement: Berghällar, gamla tallar (150 år)

Fågelliv

Fågellivet i ädellövsboden vid Järnbärvägen är rikt. Träd- och buskskikt erbjuder många lämpliga miljöer för en lång rad fåglar och fågelsången är intensiv under varma vårdagar – både i den norra och i den södra delen. Ingen riktad häckfågelinventering har genomförts men flera observationer av revirhävande sång och fåglar med mat i näbben gjordes under inventeringen. Även flera äldre fågelbon noterades liksom några träd med uthackade bohål. Sannolikt häckar ett tiotal arter i området med ett eller flera revir. Blåmes, talgoxe, bofink, nötväcka, trädgårdssångare, svarthätta, törnsångare, skata, koltrast och är troliga häckare som noterades under inventeringen. Ett uthackat bohål i en asp antyder hackspettsaktivitet - troligen större hackspett. En duvhökshona jagades av två fiskmåsar längs Järnbärvägen och söderut under fältbesöket den 22 juni 2022. De mest glesa partierna i ädellövsbodens norra del kan erbjuda lämplig jaktmiljö för duvhök.

Spridningssamband

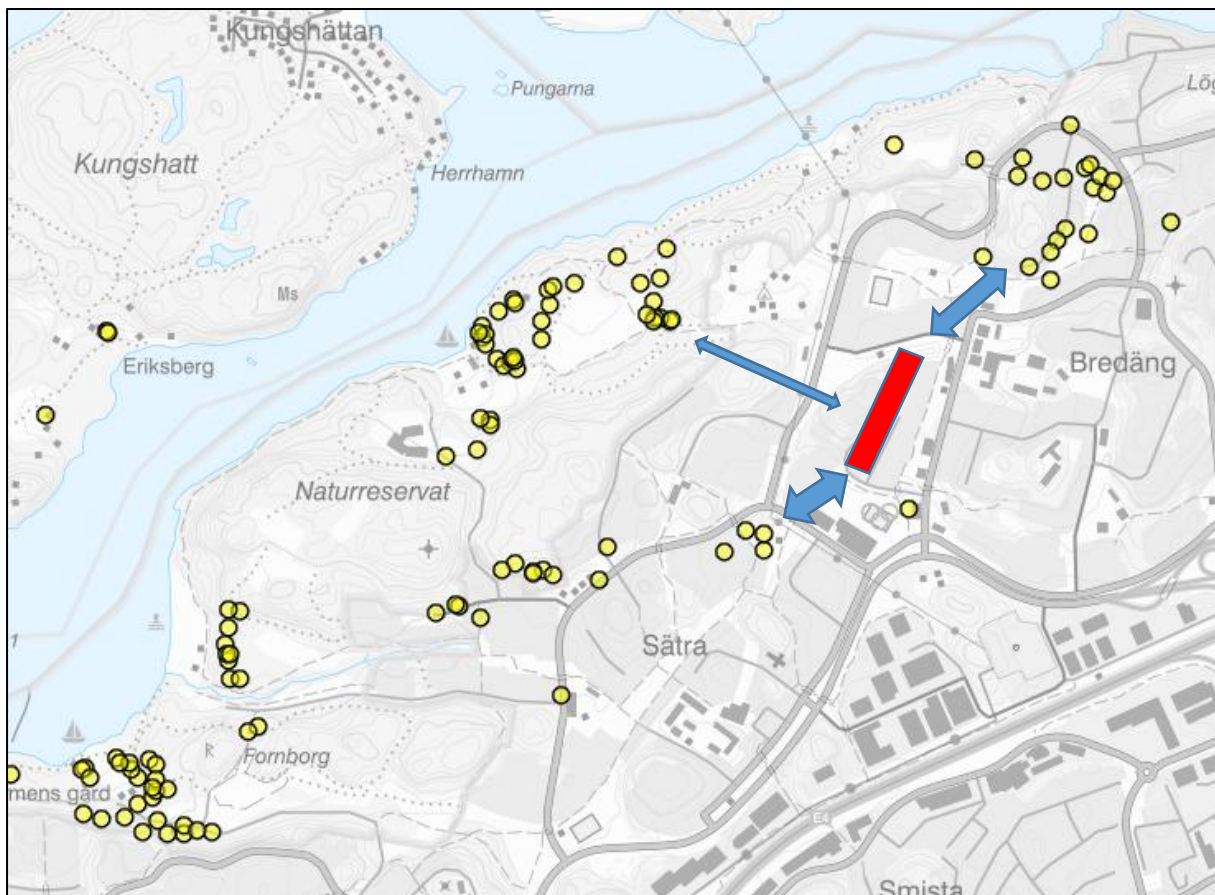
Stora sammanhängande arealer av natur är av avgörande betydelse för att upprätthålla artrikedom och höga naturvärden. Inventeringsområdet vid Järnbärvägen är beläget i en av landets mest tätbefolkade kommuner i en tämligen urban miljö, där grönytor, i synnerhet mer naturliga sådana, är få och ofta fragmenterade. Varje park, skogsdunge och gräsyta avgränsas av järnvägar, asfalterade vägar och bebyggelse vilket allvarligt försvårar förbindelsen och utbytet mellan de olika grönytorna eller naturområdena. Både djur och växter riskerar att isoleras och den biologiska mångfalden kan därmed komma att utarmas.

Ju tätare naturområden uppträder i bebyggda miljöer desto större är chansen att förbindelser och spridningsvägar kan upprätthållas. Sett i det perspektivet ökar det relativa naturvärdet i inventeringsområdet eftersom hela området och faktiskt varje enskilt träd, buske eller död gren kan ha en funktion som länk eller ”stepstone” för olika organismers genetiska utbyte, spridningsförsök och överlevnad i närområdet. Det gäller för väldigt många organismer men inte minst för de hundratals arter som på olika sätt är knutna till ek. På karta 1 nedan syns Artportalens inrapporterade ekar i närområdet och inventeringsområdets möjliga betydelse för spridning mellan dem.

Inventeringsområdet kan alltså spela en viktig roll för spridningssambanden på lokal nivå. Exempelvis kan rödlistade arter som ekticka (NT), tallticka (NT) och smalvingad blomböck (NT) nämnas. De är kända från närområdet och kan inom kort hitta lämpliga miljöer och etablera sig i inventeringsområdet. På motsvarande sätt kan naturvårdsarter som myskböck (S) och granbarkgnagare (S) som redan finns i inventeringsområdet sprida sig och etablera sig i närområdet där det endast gjorts enstaka fynd av de arterna.

När det gäller stockholmsområdets viktigaste ekologiska spridningskorridorer, de gröna kilarna, är avståndet till Sätterskogens naturreservat, som betraktas som en del av Ekerökilen, ungefär en kilometer räknat till ekområdena vid Mälarstranden (se karta 1 och 2 nedan). Ekerökilen erbjuder kärnområden och spridningssamband för ädellövskogslevande arter. Inventeringsområdets ädellövskog kan därför ha en viss betydelse för spridning till och från Ekerökilen trots avståndet och inslag av barriärer som tunnelbana, vägar och bebyggelse.

Det är ungefär två kilometer med kraftigt barriärskapande bebyggelse mellan inventeringsområdet och Gömmarens naturreservat i den nordöstra delen av Bornsjökilen. Det genetiska utbytet dem emellan borde därför vara mycket begränsat.

Karta 1. För det genetiska utbytet (blå pilar – ju kraftigare desto mer sannolikt utbyte) mellan närområdets ekmiljöer kan inventeringsområdet spela en viktig roll. Inventeringsområdet (rött) är beläget några hundra meter från närområdets ekmiljöer (gula prickar) och ca en kilometer från ekmiljöerna nära mälärstranden i Sätterskogens naturreservat.

Karta 2. Här syns inventeringsområdets placering (röd prick) i förhållande till de gröna kilarna tydligt. Ekerökilen i väster och Bornsjökilen i söder. Pilarna anger olika typer av svaga samband. Ett visst genetiskt utbyte sker sannolikt mellan inventeringsområdet och Sätorskogens NR. Det långa avståndet och den barriärskapande bebyggelsen gör utbytet med Bornsjökilen mycket begränsat.

Diskussion och slutsatser

Naturvärdesinventering

Naturvärdesbedömningen grundar sig på svensk standard vilket innebär att endast områdets bidrag till den biologiska mångfalden vägs in – inte estetiska värden, friluftsvärden, eller så kallade ekosystemtjänster (hälsosammare luft, skugga, rekreation, tillgång till bär och svamp mm). I ett så tätortsnära, lättillgängligt och i vissa delar, välbesökt område som det här vid Järnbärvägen har dock vissa sådana kvalitéer sannolikt stor betydelse för de närboendes värdering av området.

Den norra delen bedöms hysa högt naturvärde och den södra påtagligt naturvärde. Natur med sådana naturvärden ska betraktas som skyddsvärda och om möjligt undantas från exploatering. Om exploatering är oundviklig bör skydds- och kompensationsåtgärder genomföras.

Ny bebyggelse i ädellövskogen längs Järnbärvägen kommer att ytterligare fragmentera den tätortsnära naturen i området.

Trädinventering

Det går utan tvekan att hävda att samtliga träd i Stockholms tätortsnära naturmiljöer är värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Naturen där är hårt trängd av vägar, bebyggelse och andra hårdgjorda ytor så varje enskilt trädets betydelse som värd för olika organismer blir extra stor. Tillsammans skapar träden dessutom miljöer som ytterligare gynnar biologisk mångfald. Trädinventeringen har dock av praktiska skäl nyanserat bedömningen något och delat in de registrerade träden i tre värdeklasser, se sidan 3 - 5, samt ytterligare en klass, "ersättare", för de träd som så småningom ska ersätta de mest värdefulla jätteekarna och hålekarna som finns i närområdet. Utifrån den klassificeringen kan lämpliga prioriteringar göras vid en eventuell exploatering.

Inventeringsområdet är beläget inom en värdeetrakt för ekmiljöer i Stockholms län (Södertälje – Gröndal). Värdeetrakterna är de områden i länet som Länsstyrelsen bedömer har högst värden och bäst förutsättningar för långsiktigt bevarande av ekmiljöer.

I inventeringsområdet finns dock inga så kallade jätteträd, det vill säga träd som mäter minst 1 m i diameter. Områdets mest värdefulla träd, klass 1-träd, är i stället de som har stamhåligheter, vanligtvis uthackade bohål – asp, tall och en död ek. Fem träd bedömdes höra till klass 1-gruppen ("särskilt skyddsvärda träd"). Till klass 2-gruppen ("skyddsvärda träd") fördes 15 träd. Klass 3-gruppen ("värdefulla träd") utgörs av 14 träd. Inte mindre än 97 "ersättare" noterades. Vilket gör området till en, på sikt, viktig eklokal inom värdeetrakten.

Det är också viktigt att lyfta fram ytterligare några träd som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt men som inte fångats in med den metodik som använts i den här trädinventeringen. Längs Tankebyggarbacken växer ett tiotal ganska kläna sälgar som i några fall har utvecklat död ved och angripits av svamp och insekter, sannolikt förekommer signalarten myskbock här. Sälgarna har tack vare insektsangreppen ofta besök av större hackspett som begärligt förser sig med vedens larver.

Ytterligare två trädarter förtjänar att omnämnas - alm och ask. Båda dessa arter är sedan flera decennier hårt drabbade av två olika svampsjukdomar vilket fört upp dem högt på vår nationella rödlista över hotade arter. Förhoppningen är att motståndskraftiga exemplar ska utvecklas och på sikt rädda arterna. Unga exemplar, skott och unga träd, förekommer främst i den norra delen av inventeringsområdet och de har noterats som värdeelement på NVI-kartan. De är dock i för kläna dimensioner för att inkluderas i trädinventeringen.

Inventeringsområdets stora antal medelålders ekar, varav några senvuxna i den steniga branten, är utmärkta ersättningsträd för de ekologiskt mycket värdefulla jätteekar som förekommer i närområdet, i Skärholmen och i Stockholms län. Sådana ersättningsträd råder det brist på och det är viktigt att en eventuell exploatering av området görs med stor känsla för ekarnas värde. Se även bilaga 4 - Karta över värdefulla ekar.

Vid en eventuell exploatering är det ur naturvårdssynpunkt viktigt att tänka på:

- Behåll så mycket sammanhängande natur som möjligt för att fragmentera så lite som möjligt.
- Spara enskilda inhemska träd, inte minst ekar, i så stor utsträckning som möjligt intill den nya bebyggelsen. Skydda rötter och bark på sparade träd. Många organismer utnyttjar sådana sparade gröna öar på olika sätt – inte minst för lokal och för långväga spridning. De äldsta träden är vanligtvis mest värdefulla att spara.
- Vidta kompensationsåtgärder i form av ersättningsmark, faunadepåer med ved från olika trädslag, fågel-, fladdermus- och mulmholkar.

Artförteckning

Nedan redovisas ett urval arter som genom sina miljökrav signalerar höga naturvärden eller är intressanta på annat sätt i området vid Järnbärrvägen. De här arterna har tillsammans med biotopens värdefulla strukturer bidragit till naturvärdesbedömningen.

Kärlväxter

Ask (EN)

Ett högvuxet ädellövträd som 2010 togs upp i den nya rödlistan på grund av aggressiva angrepp av en svampsjukdom, askskottsjukan, som angriper både unga och gamla träd och därmed hotar att allvarligt reducera det svenska beståndet. Här växer många, till synes friska skott och unga träd spridda i området – främst i norr.

Skogsalm (CR)

Skogsalm är ett vanligtvis högvuxet ädellövträd som 2010 togs upp i den nya rödlistan på grund av aggressiva angrepp av en svampsjukdom, almsjuka, som sprids av skalbaggen, almsplintborre. Svampen angriper endast äldre träd. Till synes friska skott och unga träd förekommer i det norra delområdet.

Svampar

Ekticka (NT)

Ekticka trivs i löv- och blandskog samt hagmark, gärna på stammar och grova grenar av levande och döende, ofta gamla, ekar. Helt nära Järnbärrvägen noterades en fruktkropp nära basen av en ek i norra delen - träd nr 29 i trädinventeringen.

Grovicka (S)

Förekomst av grovticka signalerar åldrade tallbestånd. Arten parasiterar på de äldsta tallarna, vanligen är värdträden kring 150 år gamla. Här noterades ett fjolårsexemplar av grovticka intill stammen av träd nr 2 i den norra delen – en håltall.

Insekter

Granbarkgnagare (S)

Granbarkgnagaren avslöjar sin närvaro genom de cirkelrunda 1,5 mm stora kläckhålen i bark på gamla grova granar. Centralt i det

norra delområdet hittades de karakteristiska kläckhålen på ett par gamla granar. Granbarkgnagare ska inte förväxlas med granbarkborre som i produktionsskogar betraktas som en allvarlig skadegörare.

Myskbock (S)

En stor och mycket vacker skalbagge med metalliskt grön-violetta täckvingar. Den uppträder oftast i äldre sälgr med inslag av död ved. Där gnager den gångar och larven lever där i minst tre år. Här noterades sannolika gnagspår av arten i flera sälgr – bland annat i flera sälgr vid Tankebyggarbacken.

Fåglar

Duvhöök (NT, F)

Duvhööken är starkt bunden till skog, såväl för jakt som häckning. Undersökningar i barrskogsdominerade landskap visar tydligt att den föredrar att jaga i äldre skog och undviker yngre bestånd. Under inventeringen sågs en duvhöök flyga från norr till söder längs Järnbärvägen. Inventeringsområdets glesare delar kan fungera för duvhöökens jakt av fågel. Häckning sker sannolikt i större skogsområden västerut.

Faktaruta II

Rödlistans kategorier:

LC = Livskraftig

NT = Missgynnad

VU = Sårbar

EN = Starkt hotad

CR = Akut hotad

RE = Utdöd (Nationellt)

S = Signalart enligt Skogsstyrelsen. Där signalarter förekommer är chansen stor att det finns höga naturvärden och att det förekommer sällsynta och hotade arter. Ju fler signalarter som förekommer tillsammans desto högre naturvärden signalerar de.

Referenser:

Särskilt skyddsvärda ekar och ekmiljöer Naturvårdsstrategi för Stockholms län, Rapport 2020:18, Länsstyrelsen i Stockholms län.

Den nya nordiska floran, Mossberg, Stenberg, Wahlström & Widstrand, 2003

Sörmlands flora, Rydberg, Wanntorp, Botaniska sällskapet i Stockholm, 2001.

Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog, Nitare m fl, Skogsstyrelsens förlag, 2000.

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html> (Lantmäteriets historiska kartor), Häradskartan ca 1900, Ekonomiska kartan ca 1950.

Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog, flora över kryptogamer, J Nitare m fl, Skogsstyrelsen, 2000.

Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning, Nitare J, Skogsstyrelsen 2019.

Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. Rödlistade arter i Sverige, 2020.

Svensk standard SS 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Swedish Standards Institute 2014.

<https://miljobarometern.stockholm.se/miljomal>

<https://www.artportalen.se/>

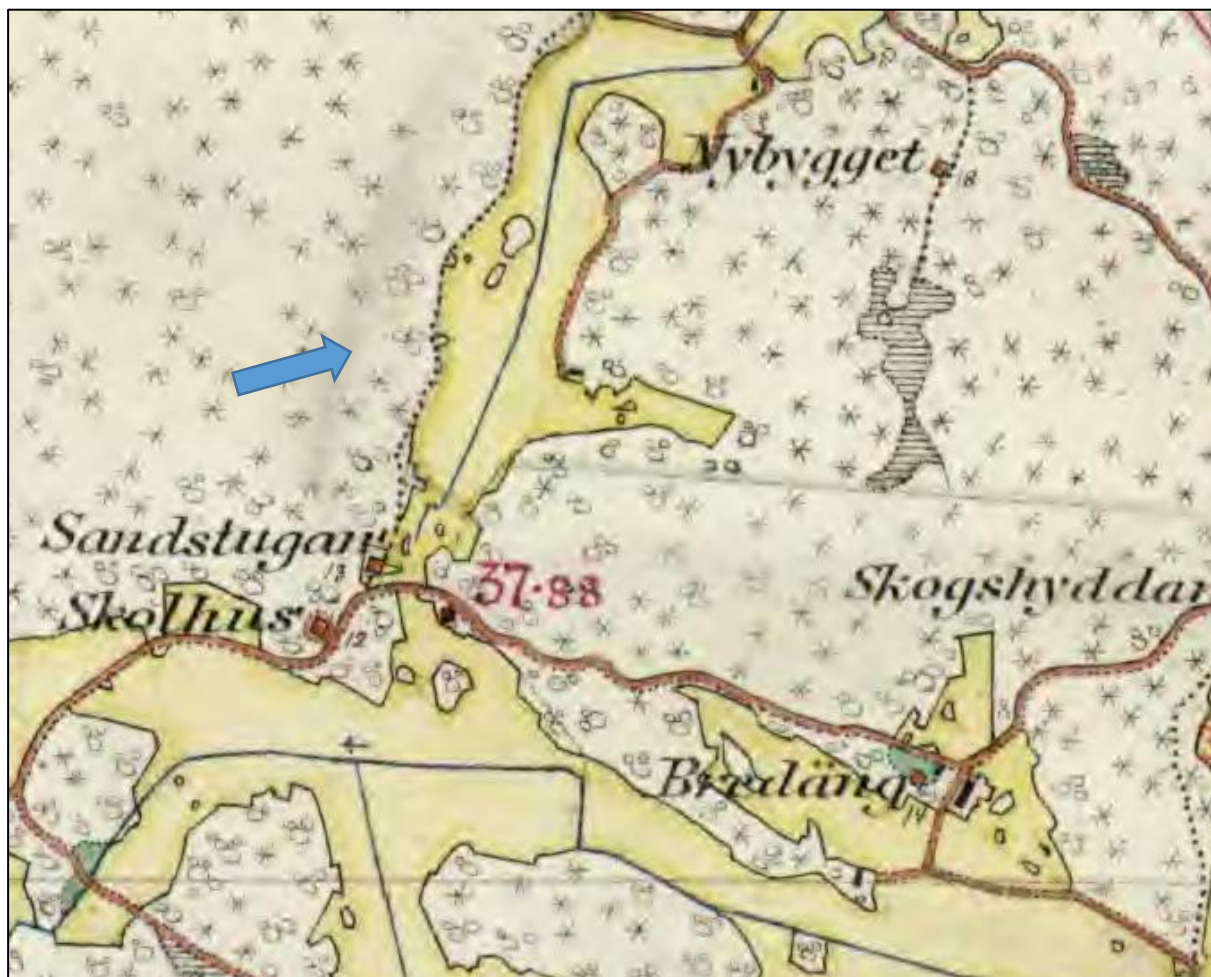
<http://www.google.com/earth>

Bilagor

- 1 Historiska kartor
- 2 Miljöbilder
- 3 Karta – NVI
- 4 Värdefulla ekar
- 5 Trädkartor
- 6 Trädförteckning (fristående)

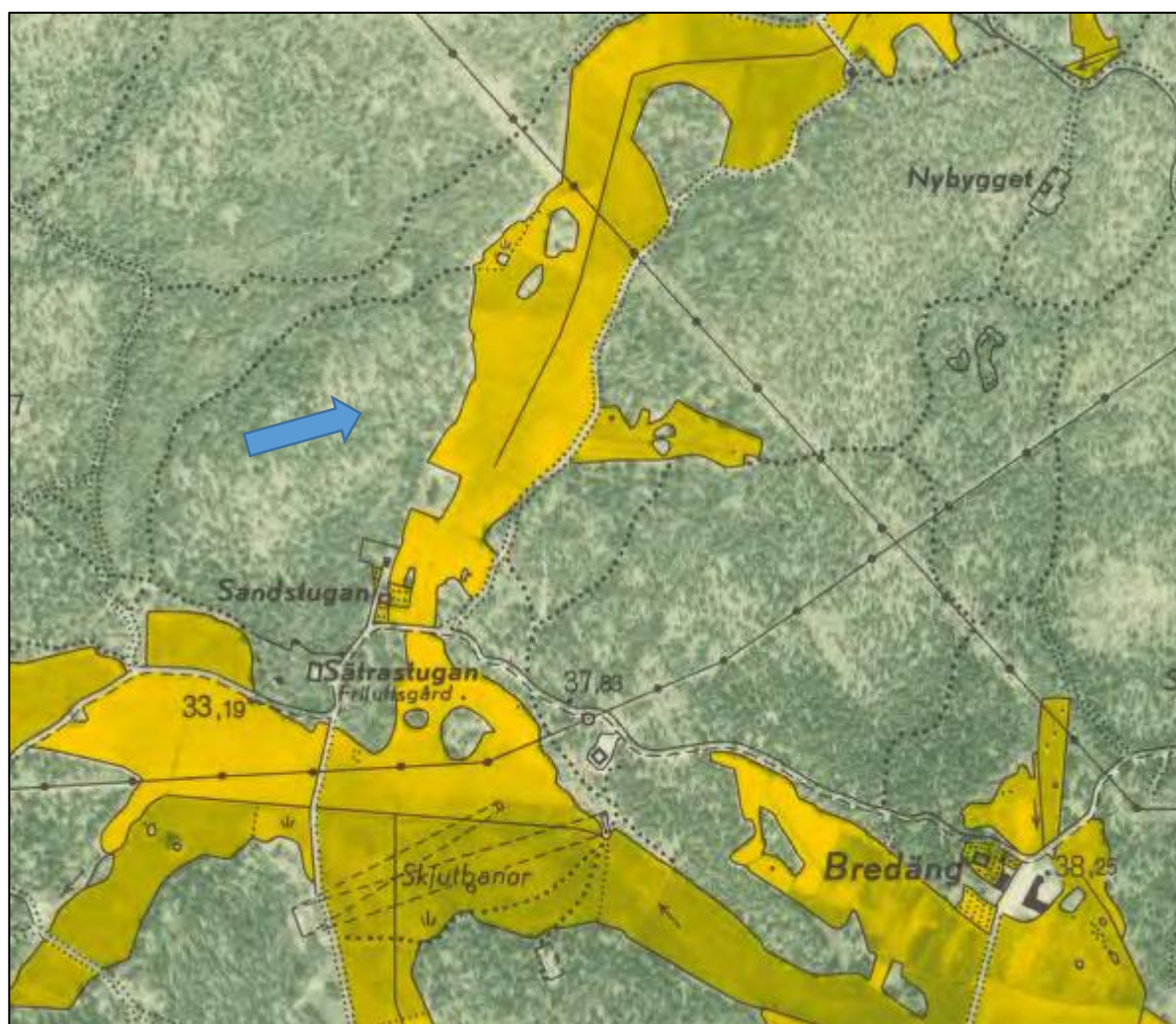
Bilaga 1

Historiska kartor

På den häradsekonomiska kartan från förra sekelskiftet framgår det att inventeringsområdet var beskogat med i huvudsak lövträd men västerut på höjden tar barrträden vid – sannolikt tall. Sandstugan och Sättra gamla skola var fungerande byggnader då. Skolan slutade sin verksamhet 1929. Idag saknas båda byggnaderna. Det framgår också av kartan att det är på åkermark som dagens hyreshus längs Järnbärarvägen byggts.

På den ekonomiska kartan från 1950-talet syns att inventeringsområdet är beskogat – sannolikt dominerar lövträd. Skolan fungerar vid den här tiden som friluftsgård och åkermarken brukas i princip i samma omfattning som 50 år tidigare.

Flygbilden från 1960-talet visar att både Sättrastugan och sandstugan fortfarande finns kvar och åkermarken brukas som den gjort under mycket lång tid. Moderniseringen i området, det vill säga bebyggelsen, dröjer ytterligare några år.

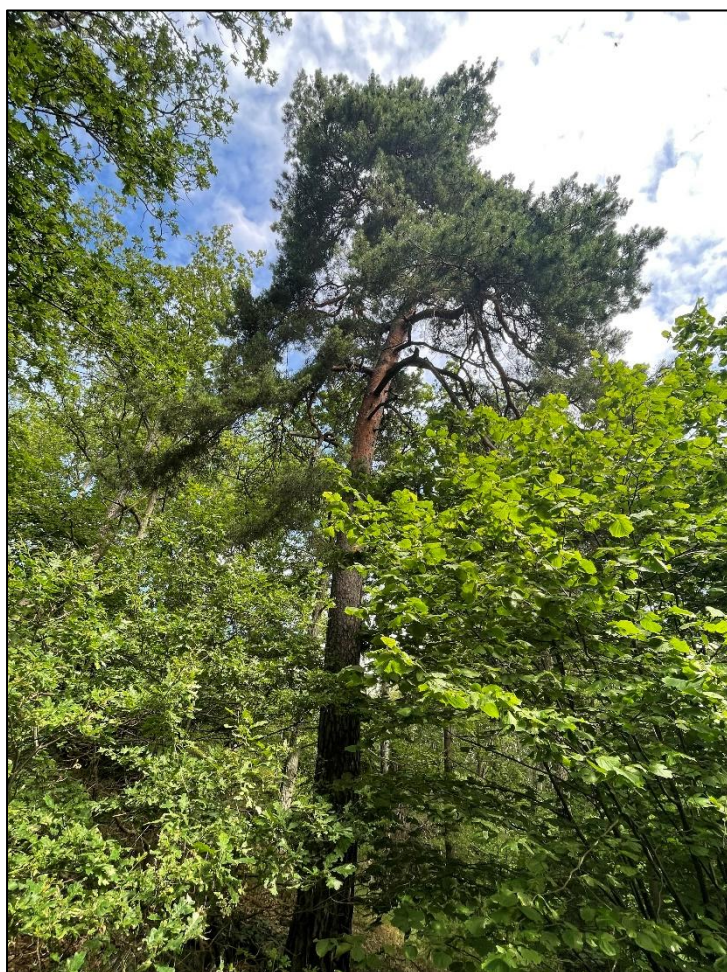
Flygbilden från 1975 visar att området sedan några år tillbaka har börjat bebyggas och att trädskiktet i den södra delen är begränsat och buskskiktet ser ut att vara obefintligt. Även i norr är skogen mer gles än i dag men träden är fler än i den södra delen och många av dem är också äldre och mer vidkroniga.

Bilaga 2
Miljöbilder

Ung skogsalm är vanligt förekommande i inventeringsområdet. Den här unga almen har hunnit sätta frö innan den med stor sannolikhet kommer att drabbas av almsjukan och dö. Men kanske är just det här exemplaret mer motståndskraftigt mot sjukdomen – en anledning att spara skogsalm.

En 150 årig tall i den norra delen. Hassel och ek i förgrunden.

*Murgröna, fänrikshjärta och
gemsrot är tre exempel av väldigt
många på trädgårdsflyktingar i det
norra delområdet.*

Ett av två gångstråk som förbinder Järnbärvägen med Tankbyggarbacken. Den grusade stigen kantas av medelålders ek – "ersättare". Gräset i förgrunden är lundgröe som är mycket vanligt i det norra inventeringsområdet.

*Senvuxen och
krumvuxen ek i den
norra delen av
inventeringsområdet.*

Mycket tätt buskskikt och ett delvis ungt delvis medelålders trädskikt med ek, lönn, asp och någon äldre tall karakteriserar det södra delområdet.

Längst i söder växer några knappt 50-åriga vårtbjörkar och den triviala floran i vägkanten domineras av kvävegynnade arter som hundäxing, hundkex och stormåra.

Delområde 3. Berghällar och äldre tall bidrar till "Visst naturvärde".

De här tre tallarna i delområde 3 bedöms vara 150 år gamla och därmed klass 2-träd. De bedömdes även stå så tätt intill varandra att de registrerats under endast en gps-punkt – nr 129

Träd nr 29 i trädinventeringen. Eken mäter 185 cm i omkrets och tillhör de så kallade ersättarna. Det här exemplaret hyser en fruktkropp av den rödlistade vedsvampen ekticka och därför förs trädet till Klass 2 – ”skyddsvärda träd”.

Bilaga 3
NVI-karta

Teckenförklaring

Rött - Klass 1. Naturvärdesobjekt med högsta naturvärde (förekommer ej i detta område)

Rött(transparent) – Klass 2. Naturvärdesobjekt med högt naturvärde

Orange – Klass 3. Naturvärdesobjekt med påtagligt naturvärde

Gult – Klass 4. Naturvärdesobjekt med visst naturvärde

Blått – Klass 5. Naturvärdesobjekt med lågt naturvärde (förekommer ej i detta område)

Numrerade värdelement och naturvårdsarter

Värdeelement* och naturvårdsarter*

Wp-nr	*Dessa ska inte tolkas som platsen för naturvärdet utan som <u>exempel</u> på argument för den bedömningen som gjorts av delområdets naturvärde.
1	Vidkronig ek 233 cm i omkrets
2	Sötkörsbär - stort
3	Gammal tall 177 cm i omkrets, Flerstammig sälg med gnagmjöl
4	Frisk skogsalm 4 cm diameter.
5	Gran med spår av granbarkgnagare, unga askskott
6	Gran med granbarkgnagare, unga askskott, bergigt och stenigt
7	Idegran, koja, äkta fläder
8	Murgröna markkrypande
9	Gran med spår av granbarkgnagare
10	Stenrikt parti med skrymslen, mycket ung rönn
11	Tallhögstubbe 1, 5 m med hackmärken och fågelbo, tallåga
12	Myrstack, senvuxen ek, blockrikt
13	Hålas, senvuxen ek med bohål, torrgran, unga askskott
14	Vidkronig ek (nästan utan lavar) 227 cm i omkrets
15	Gammal grov tall
16	Karaktärsek med stamskador, sälg med möjlig myskbock, mycket brant
17	Sälgar x 2 med gnagspår (myskbock ?) trastbo
18	Torrek med gnagspår
19	Flera sälgar med gnagmjöl och ett bohål vid basen på en av dem, bålgeting
20	Medelålders hasselbukett, 150-årig tall
21	Ca 10 unga askar < 100 cm i omkrets
22	Relativt grov sälg med gnag- och hackmärken
23	Gran m granbarkgnagare, ca 180 cm i omkrets
24	Gran med spår av granbarkgnagare, ca 160 cm i omkrets
25	Gran med spår av granbarkgnagare, unga askplantor

26	Liten myrstack
27	Grov granolåga
28	Grov hasselbukett
29	Vidkronig ek, ca 215 cm i omkrets plus en torrek.
30	Död ek
31	Från den här punkten och nästan rakt norrut längs Tankebyggarbacken står 8 - 9 sälgar med håligheter, mulm, död ved mm.

Bilaga 4

Värdefulla ekar

Inventeringsområdet (markerat med rött) hyser många medelålders ekar (se bilaga 5) som på sikt kan fungera som ersättningsträd för närområdets skyddsvärda ekar (markerade med gult). Karta från Artportalen.

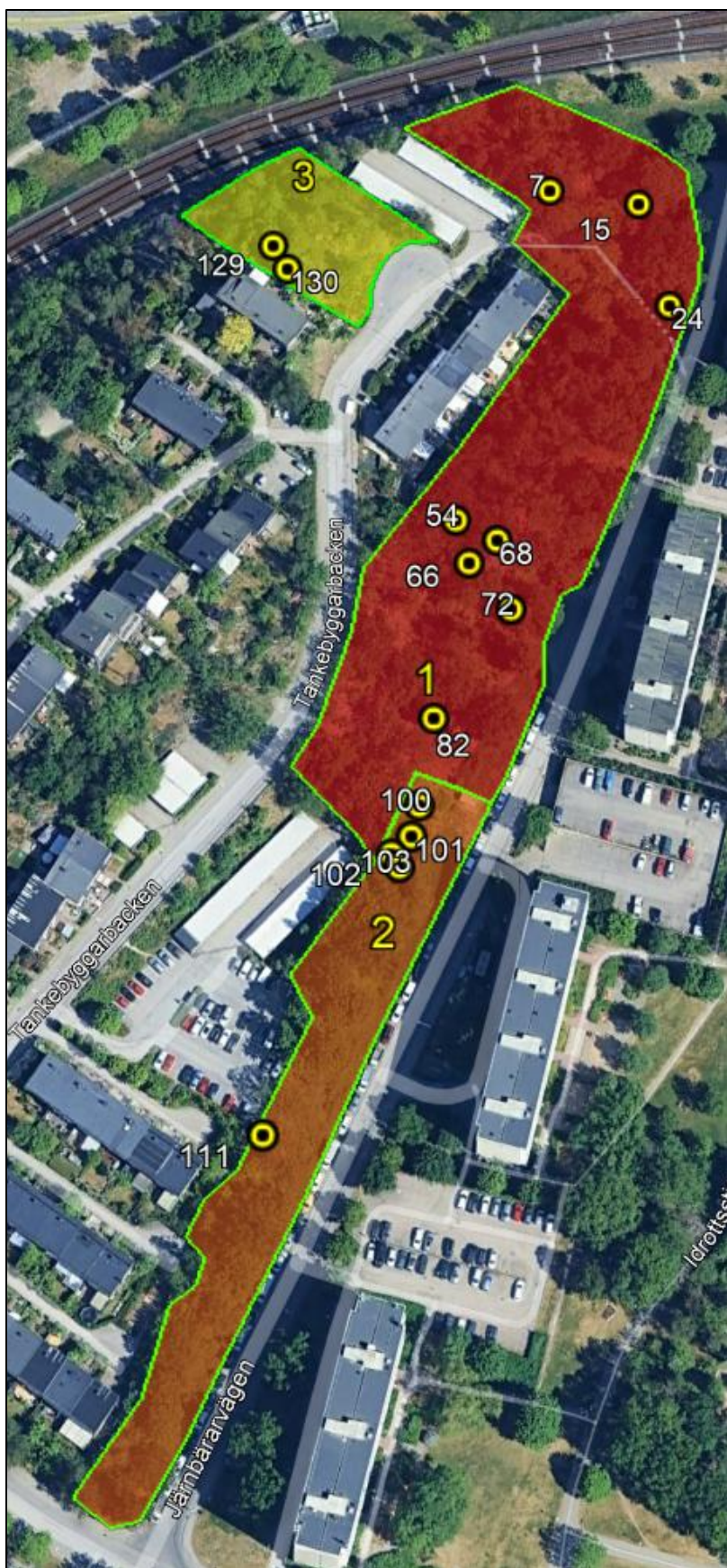
Bilaga 5

Trädkartor (bör läsas tillsammans med fristående bilaga 6 – trädförteckning)

Trädkarta 1. Klass 1 "särskilt skyddsvärda träd" = gröna punkter.

Trädlista 2. Klass 2
 "skyddsvärda träd" = gula
 punkter.

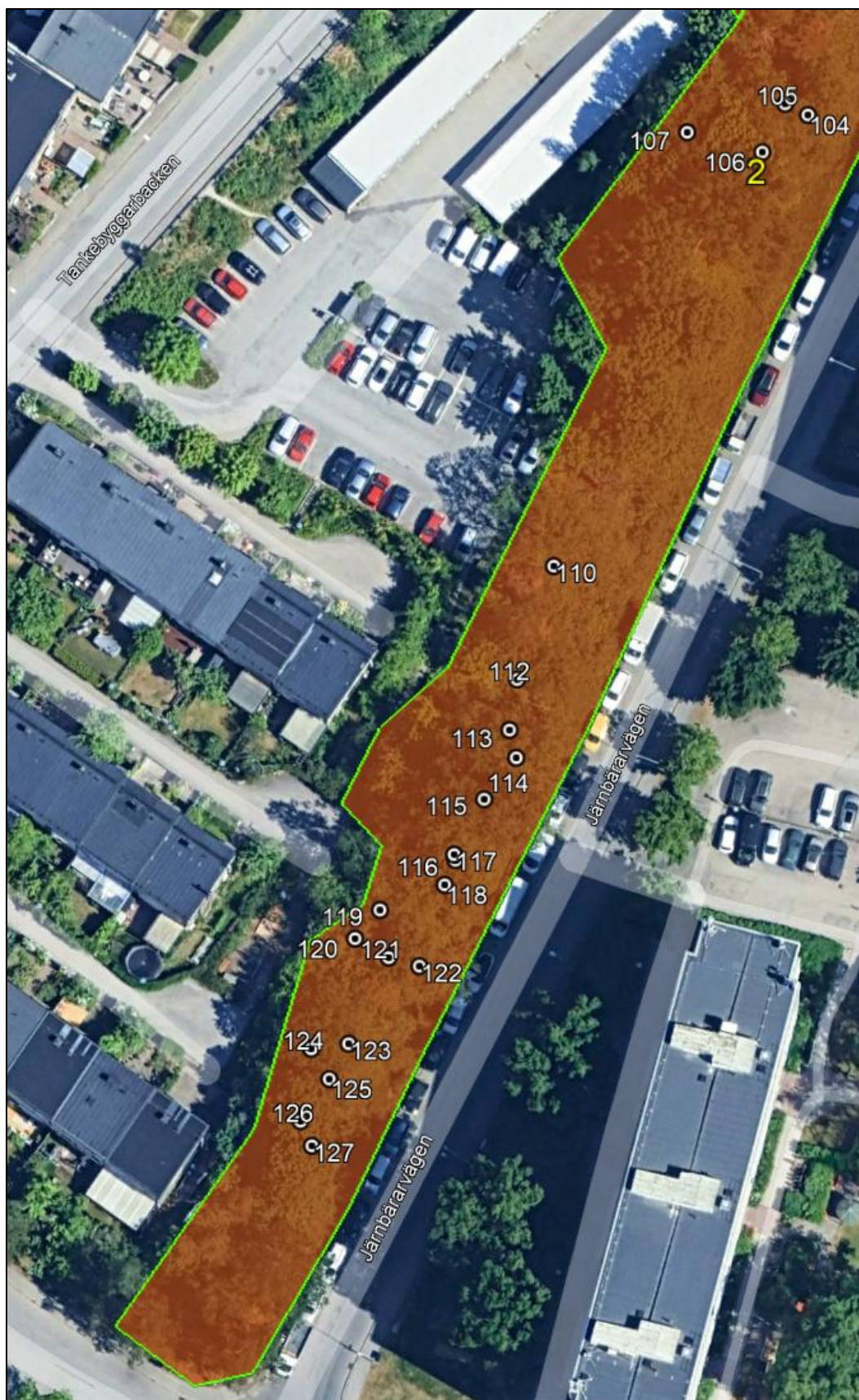
Trädlista 3. Klass 3
"värdefulla träd"

Trädlista 4. "Ersättare" i norra delen.

Trädlista 5. "Ersättare" i södra delen.